Slachta Margit Nemzeti Szociálpolitikai Intézet

„Tegyük láthatóvá az emberkereskedelmet!”

Óvodai és iskolai szociális segítők felkészítése az emberkereskedelem elleni küzdelem prevenciós programjának megvalósítására

1. Jelenléti nap

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 és
VEKOP-7.5.1-16-2016-00001
kiemelt projektek
Cím: 1071 Budapest, Peterdy u. 15.
E-mail: efop382@nszi.hu
E-mail: vekop751@nszi.hu

SZÉCHENYI 2020
MAGYARORSZÁG KORMÁNYA
Európai Unió
Európai Szociális Alap
BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

A TOVÁBBKÉPZÉS CÉLJA

Célok: a hallgató ismerje

- az emberkereskedelem fogalmát, típusait,
- tudja értelmezni a jelenség mögött milyen okok húzódnak,
- tudjon különbséget tenni emberkereskedelem és az embercsempészet között,
- legyen tisztában az emberkereskedelem jogi hátterével, és az ezzel kapcsolatos jogi tényállásokkal.
- ismerje az áldozatokra és a sérülékeny csoportra jellemző viselkedési formákat, és jeleket, valamint a hatékony áldozatazonosítás és áldozatsegítés folyamatát.

BEMUTATKOZÁS, A TOVÁBBKÉPZÉS INDÍTÁSA

Bemutatkozás, tapasztalatok, motiváció, elvárások

- név
- foglalkozási terület
- klienskör
- feladatok
- gyakorlati tapasztalatok
- előzetes ismeretek
- a témához kapcsolódó nézetek
- a továbbképzéssel kapcsolatos motiváció
- a továbbképzéssel kapcsolatos elvárások

CSOPORTSZABÁLYOK

- Titoktartás
- Kommunikáció: egyes szám első személy, tisztelet
- Részvétel: aktivitás, önkéntesség
- Időkeretek: a nap kezdése, zárása, szünetek
- Technikai kérdések: mobiltelefon-használat, stb.

A TOVÁBBKÉPZÉS TELJESÍTÉSÉNEK FELTÉTELEI

Hogyan épül fel a „„„Tegyük láthatóvá az emberkereskedelmet!” - Óvodai és iskolai szociális segítők felkészítése az emberkereskedelem elleni küzdelem prevenciós programjának megvalósítására című továbbképzés?

Tananyagegység	Óraszám	Forma
1. Szakmai e-learning	8 tanóra (8 tanóra elmélet)	e-learning
1. Első képzési nap	8 tanóra 4 tanóra elmélet, 4 tanóra gyakorlat)	jelenléti
1. Második képzési nap	8 tanóra (4 tanóra elmélet, 4 tanóra gyakorlat)	jelenléti

- Záróteszt teljesítése
- Hiányzásra vonatkozó előírások

Bevezetés az emberkereskedelem általános jellemzőibe, alapfogalmak az emberkereskedelem vonatkozásában

Az emberkereskedelem fogalma jogszabályokban:

- Palermói egyezmény
- ENSZ Gyermekek Jogairól szóló Egyezmény
- Európa Tanács Lanzarote-i Egyezménye
- Európai Parlament és a Tanács 2011/92/EU irányelve a gyermekek szexuális bántalmazásáról, szexuális kizsákmányolásáról és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről
- Magyarországon a 2012. évi C. a büntető törvénykönyvről szóló törvény foglalkozik a témával.

Új szabályozási modellek

A korlátozott abolícionista, vagy ún. kvázi abolícionista, más néven „zónásítási modell”. Az állam eltűri az egyéni prostitúciót, és köti hatósági engedélyhez illetve egészségügyi kontrollhoz. Ugyanakkor szigorúan tiltja kiskorúak prostituálódását, továbbá prostitúció gyakorlását bizonyos helyeken és/vagy időzónákban (védett övezetek).

A neoreglementációs, más néven korlátozott reglementációs modell alapvetően tiltja a bordélyházak üzemeltetését, mindazonáltal engedi a hivatalosan regisztrált és orvosi kontroll alatt tartott egyéni prostitúciót.

A legalizált vagy holland modell

A prostitúciót a holland megközelítés a társadalom részének tekinti, olyan ténynek, amelyet el kell fogadni, és amelynek gyakorlását bizonyos keretek között meg kell engedni, sőt az átláthatóság érdekében meg is kell szervezni.

Az úgynevezett fordított prohibicionista, vagy sajátos abolicionista svéd modell

A svéd álláspont szerint a prostitúció a nők ellen irányuló, strukturális erőszak része, s ennek következtében abból a feltevésből indul ki, hogy a prostitúció szinte soha nem önkéntes. A modellek felsorolásában újszerű ún. svéd modell a prostituált helyett a klienseket bünteti.

Bevezetés az emberkereskedelem általános jellemzőibe, alapfogalmak az emberkereskedelem vonatkozásában

Az emberkereskedelem formái

- prostitúciós és szexuális célú kizsákmányolás („lover boy” jelenség, prostitúciós kizsákmányolás és gyermekpornográfia, szexturizmus, gyermekházasság, házasságra kényszerítés)
- munka célú kizsákmányolás, munkára kényszerítés, kényszermunka, „csicskáztatás”
- rabszolgaság, házi vagy ház körüli szolgaság, adósrabszolgaság
- szervkereskedelem
- koldulás

Munka célú kizsákmányolás, kényszermunka

Minden olyan munka és szolgáltatás, amit büntetéssel való fenyegetés terhe alatt végeztetnek valakivel, és amelyre az illető nem önként jelentkezett.
A kényszermunka legszélsőségesebb példái a rabszolgaság, a fenyegetéssel végeztetett kényszermunka, illetve a tartozás vagy adósság fejében végeztetett munka.

Kényszermunka lehet az is, ha a munkavállalókat előzetes beleegyezésük nélkül túlóráztatják, és erre úgy kényszerítik őket, hogy személyi irataikat visszatartják, letétet követelnek tőlük, vagy kirúgással fenyegetőznek ill. külföldön irataikat elveszik tőlük, bezárva tartják őket, bántalmazzák, fenyegetik őket.

Kizsákmányolás

Nem kell, hogy megvalósuljon egy tényleges adás-vétel vagy hogy az elkövető ténylegesen vételárat szerezzen a sértett eladásából

Az is „elegendő” ha az elkövető a sértett keresményét, bevételét tőle elveszi

Elkövető az áldozat kiszolgáltatott helyzetével visszaél, annak fenntartásával állandósítja a kialakult kiszolgáltatott helyzetet.

Emberkereskedelem gyermekáldozatai

A diszfunkcionális családokban felnövő gyerekek potenciálisan veszélyeztetettebbek az emberkereskedelem kapcsán, mint a támogató, megtartó, biztonságos családban felnövő gyermekek.

A bántalmazást, elhanyagolást elszenvedő gyermekek akár a családjukban maradnak, akár gyermekvédelmi szakellátásba kerülnek, a családban elszenvedett traumák következtében az áldozattá válás esélye lényegesen nagyobb.

Az elkövetők, legtöbbször az anyagi javakon túl szeretetet és biztos családi hátteret ígérnek a gyerekeknek, sokszor akár több fiatal lányt is függőségi viszonyba tartva magukkal (loverboy jelensége)

Bevezetés az emberkereskedelem általános jellemzőibe, alapfogalmak az emberkereskedelem vonatkozásában

Jogi környezet:

Az emberkereskedelem elleni küzdelemmel kapcsolatos jogszabályi háttér bemutatása
A hatályos, emberkereskedelemmel kapcsolatos jogszabályi környezet bemutatása
Alaptörvény
Büntető törvénykönyv (emberkereskedelem, kerítés, prostitúció elősegítése, kitartottság, kényszermunka, gyermekprostitúció)

Áldozatazonosítással és áldozatsegítéssel kapcsolatos jogszabályi környezet:

Áldozat azonosítási rendelet
Áldozatvédelmi törvény
Tévhitek az emberkereskedelem kapcsán

2. fejezet: Áldozattá válás folyamata, áldozatsegítés

Emberkereskedelem kapcsán potenciálisan veszélyeztetett, sérülékeny csoportok:

- Nők
- Gyermekek
- Gyermekvédelmi szakellátásból, állami gondozásból kikerülő fiatalok
- Pszichiátriai betegséggel élők
- Különböző deviáns csoportok (Alkohol-, gyógyszer-, kábítószer-, társ- és játékfüggők
- kábítószerfogyasztók)
- LBMT emberek
- Romák
- Hajléktalanok
- Fogyatékkal élő emberek
- Alacsony nyugdíjú idős, egyedül élő emberek
- Létminimum alatt élők
- Tartós munkanélküliek

2. fejezet: Áldozattá válás folyamata, áldozatsegítés

Emberkereskedők technikái:

- munka reménye
- családhoz való tartozás, a szerelem, a szeretet ígérete
- gyorsan függőséget kialakító kábítószerre szoktatják az áldozatokat
- zsarolás gyerekkel, szülőkkel
- útiköltség kamatos kamattal megfizettetése
- bántalmazások (fizikai, pszichológiai, szexuális, gazdasági)

Áldozatazonosítás, áldozatirányítás:

- Észlelő-és jelzőrendszer működtetése
- A felismerés képessége
- A jelzés megtétele

2. fejezet: Áldozattá válás folyamata, áldozatsegítés

Emberkereskedelem áldozatainak azonosítása:

- 354/2012. (XII. 13.) Kormány rendelet határozza meg, hogy mely szervek végzik az áldozat azonosítást
- Az áldozatsegítő szolgálat funkciója
- Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálatot (OKIT) a 06-80/20-55-20-as telefonszáma
- Védett szálláshelyen történő elhelyezés

2. fejezet: Áldozattá válás folyamata, áldozatsegítés

Áldozattá válásra utaló jelek

- a feltételezett áldozat valószínűleg gyermek
- a végzett munka jellegének nem megfelelő ruházat
- tipikusan szexuális tevékenység végzéséhez viselt ruházat
- annak jelei, hogy a személy szabad mozgását korlátozzák, ellenőrzik
- a munkahely azonos a szálláshellyel
- nem tudja a szállása címét
- munkaideje (tevékenység végzésének időtartama) kirívóan hosszú
- fizetés egy részének, vagy egészének elvonása
- nem tudja megmondani a munkahelye címét
- az azonosításba bevont személy abban a hiszemben van, hogy tartozik a munkaadónak.

2. fejezet: Áldozattá válás folyamata, áldozatsegítés

Áldozatokra jellemző viselkedésminták:

- Megváltozik a világképe
- Bizalomvesztés
- Minden változástól tartanak
- Traumatizált kötődés kialakulása
- Beszűkült tudatállapot
- Az érdekérvényesítő képesség megszűnése
- A memória töredezett
- Látható sérülések, fertőzések jelei, alultápláltság, kimerültség, elhanyagolt ruházat
- Személyes okmányok hiánya
- Szorongó, feszült viselkedés, az érzelmi reakcióit nehezen tartja kontroll alatt
- Nincs jövőképe

2. fejezet: Áldozattá válás folyamata, áldozatsegítés

Kommunikáció emberkereskedelem feltételezett áldozataival

- Biztonságos és zavartalan környezet biztosítása
- Megnyugtatás, együttérzés biztosítása
- Figyelni az áldozat érzéseire, igényeire, állapotára
- Ventilláció biztosítása
- Bizalom kialakítása, a megértő figyelem biztosítása
- Titoktartás
- A segítő háló feltérképezése

2. fejezet: Áldozattá válás folyamata, áldozatsegítés

Megelőzés, felismerés:

Ha gyermek az áldozat: figyelni kell/észre kell venni a megváltozott viselkedésjegyeket, a többiektől eltérő magatartásformákat

Hogyan beszélgessünk a potenciálosan gyermek áldozattal?

Ha gyermek a tünet: a szülők, gondviselők kizsákmányolása esetén a gyermek is áldozat.

Ha felnőtt az áldozat

2. fejezet: Áldozattá válás folyamata, áldozatsegítés Emberkereskedelem elleni küzdelem ellátórendszere:

Magyarország Nemzeti Koordinációs Mechanizmusa (a Belügyminisztérium, a Külügyminisztérium, a Nemzetközi Migrációs Szervezet (továbbiakban: IOM), az akkori Szociális és Munkaügyi Minisztérium és a Baptista Szeretetszolgálat együttműködése 2005-ben)

Emberkereskedelem Elleni Nemzeti Stratégia (2020-ban a Kormány elfogadta az „Az emberkereskedelem elleni küzdelemről szóló 2020–2023 közötti nemzeti stratégia” elnevezésű dokumentumot)

2. fejezet: Áldozattá válás folyamata, áldozatsegítés Emberkereskedelem elleni küzdelem ellátórendszere:

Intézménystruktúra és szolgálatatások:

- Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálat (OKIT)
- Áldozatsegítő Központok
- Áldozatsegítő Szolgálatok
- Krízisambulanciák
- Direkt asszisztencia
- Védett szálláshely szolgáltatások
- Félutasházak nyújtotta szolgáltatások
- Család- és Gyermekjóléti Szolgálat/Központ
- Utánkövetés

2. fejezet: Áldozattá válás folyamata, áldozatsegítés Emberkereskedelem elleni küzdelem ellátórendszere:

Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálat

- tájékoztatás, szakszerű információnyújtás
- kríziskezeléshez kapcsolódó rendszer működtetése, segítségnyújtás a kompetens intézmény és szakember megtalálásában
- segítségnyújtás (telefonon, e-mailben):
  - döntés meghozatalához, probléma megoldásához segítő beszélgetés
  - „rapid” esetkezelés
- segítségnyújtás a bántalmazottaknak, szükség esetén kríziselhelyezés és annak koordinálása
- részvétel a gyermekvédelmi jelzőrendszer működésében
- együttműködés a krízisközpontok és a titkos menedékházak szakembereivel, a munkájuk segítése és támogatása
- együttműködés a magyarországi segítő intézményekkel, a hatóságokkal, a rendőrséggel és más telefonos szolgálatokkal, civil szervezetekkel

2. fejezet: Áldozattá válás folyamata, áldozatsegítés Emberkereskedelem elleni küzdelem ellátórendszere:

Menekítő autó

Az Igazságügyi Minisztérium és a Baptista Szeretetszolgálat működteti 2020-tól.

Az autót kizárólag emberkereskedelem áldozatainak menekítésére és szállítására lehet használni és az OKIT-on keresztül lehet a szolgáltatás igénybe vételét igényelni.

Áldozatsegítő központok

- Teljeskörű tájékoztatás
- Pszichológiai és jogi segítségnyújtás
- Delegálás a problémamegoldó szervhez
- Érdekérvényesítés elősegítése
- Pénzügyi támogatás

2. fejezet: Áldozattá válás folyamata, áldozatsegítés Emberkereskedelem elleni küzdelem ellátórendszere:

Krízisambulanciák:

Feladata, hogy regionális szintű társadalmi szemléletformálást valósítsanak meg, valamint hálózatfejlesztés keretében koordinációs feladatok ellátásával, összekötő kapocsként működjenek a további segítő és a gyermekvédelmi észlelő- és jelzőrendszer között. Tájékoztató és prevenciós szolgáltatás is nyújt.

2. fejezet: Áldozattá válás folyamata, áldozatsegítés Emberkereskedelem elleni küzdelem ellátórendszere:

Direkt asszisztencia:

A direkt asszisztencia szolgáltatása azoknak az áldozatoknak nyújthat segítséget, akik nem kívánnak élni a védett házban való tartózkodás lehetőségével vagy őket fenyegető veszély (már) nem áll fenn.

A szolgáltatás lehetővé teszi, hogy a rehabilitációs folyamatot mentoráló tevékenység keretén belül kísérjük végig az áldozat mellett.

(információ-szolgáltatás, tájékoztatás, hivatalos ügyek intézésében segítségnyújtás, munkahelykeresés; információ, képzési, átképzési lehetőségekről, szociális ügyintézés, pszichológussal való konzultációk megszervezése, jogi segítségnyújtás, konzultáció, életvezetési tanácsadás és készségfejlesztés, szociális csoportmunka, csoportfoglalkozások, nyitott klubfoglalkozások, tréningek szervezése, utógondozás, egészségügyi alapellátáshoz, szakellátáshoz való hozzájutás segítése, közösségi és családi szabadidős, kulturális programok szervezése, mentálhigiénés, pszichológusi, pszichiáteri tanácsadás, családterápia szervezése, speciális önszerveződő csoportok támogatása, működésük elősegítése)

2. fejezet: Áldozattá válás folyamata, áldozatsegítés Emberkereskedelem elleni küzdelem ellátórendszere:

védett szálláshely
A kifejezetten az emberkereskedelem áldozatai számára létrejött és fenntartott szállások célja, hogy a súlyosan traumatizált, kizsákmányolt áldozatoknak komplex, átfogó segítséget nyújtsanak a rehabilitációban, reintegrációban.
Az átmeneti szálláson főszabályként 3 hónapot tartózkodhatnak az áldozatok, ez legfeljebb egy alkalommal és legfeljebb 3 hónapra meghosszabbítható.

2. fejezet: Áldozattá válás folyamata, áldozatsegítés Emberkereskedelem elleni küzdelem ellátórendszere:

Család- és Gyermekjóléti Szolgálat/Központ

Az észlelő- és jelzőrendszer aktív működtetőjeként, azonnali segítségnyújtást ad a szükséges szolgáltatások összehangolásával. Érintett gyermekek esetében hatósági eljárást kezdeményez.

Utánkövetés

Az áldozatok reintegrációja hosszú folyamat, ezért az utánkövetés nagyon fontos az áldozat biztonságának fenntartása érdekében.

Az utánkövetés során a korábbi áldozat és a szakemberek között a segítő kapcsolat már sokkal kevésbé szoros, de az esetlegesen felmerülő problémák megoldása érdekében kérhet segítséget a társadalomba való integrációja, reintegrációja során.

2. fejezet: Áldozattá válás folyamata, áldozatsegítés
Segítő szervezetek Magyarországon

- Országos Rendőr-főkapitányság és a Megyei és Városi Rendőrkapitányságok és a 112-es segélyhívó szám
- Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálat (OKIT)
- Baptista Szeretetszolgálat
- Lehetőség a Családoknak 2005 Alapítvány
- A Nemzetközi Migrációs Szervezet (IOM)
- A Gyermekvédő hívószám (06-80/21-20-21)
- Kék vonal Gyermekkrízis Alapítvány
- Barnahus Szolgáltatás – Gyermekközpontú Meghallgató és Terápiás Központ (Budapest, Debrecen, Szombathely-országos lefedettség a cél)
- Az Anthropolis Egyesület és a Névtelen Utak Alapítvány
- Menedék Egyesület
- Magyarországi Terre des hommes Alapítvány

2. fejezet: Áldozattá válás folyamata, áldozatsegítés Áldozatsegítés

Az áldozatirányítás jogi szabályozása, tartalma:

Az elsődleges segítségnyújtás követően a biztonságos környezet kialakítása a cél, ahol az áldozat addig tartozkodik amíg a társadalmi reintegrációjához szükséges intézkedéseket elindítják, maximum 90 napig.

A kríziselhelyezés menete

A kríziselhelyezés első fázisa (az OKIT aktív működésének szakasza) a telefonos tanácsadó által – feltérképezi a természetes segítségnyújtó kapcsolathálókat, tájékoztatást ad a kríziskezelés, elhelyezés lehetőségeiről, elhelyezés esetén felveszi a kapcsolatot a befogadó intézménnyel, az ügy elintézéséig folyamatosan kapcsolatban marad az áldozattal a tanácsadó.

2. fejezet: Áldozattá válás folyamata, áldozatsegítés Áldozatsegítés

Az OKIT szempontrendszere az elhelyezésnél:

- Fizikai távolság az elkövetőtől
- Az áldozat speciális szükségletéből eredő tényezők
- Az áldozat előéletében már résztvevő intézmények feltérképezése
- Visszajelzés a kliens együttműködéséről

A kríziselhelyezés második fázisa:

- A fogadó intézmény felveszi a kapcsolatot a klienssel, tájékoztatja a felvételről az OKIT-ot
- Az elhelyezés részleteit a krízisközpont és a kliens közvetlenül beszéli meg.

2. fejezet: Áldozattá válás folyamata, áldozatsegítés Az óvodai és iskolai szociális segítők szerepe

Áldozatazonosítás:

- Ha áldozattal találkozik – nem faladat a helyzet megoldása. Feltérképezés, a probléma körül járása, gyanú esetén azonnali jelzés megtétele
- Az észlelő és jelzőrendszeri tagok mozgósítása
- A szociális szakember félelmei, dilemmái és az arra adható válaszok

2. fejezet: Áldozattá válás folyamata, áldozatsegítés Az óvodai és iskolai szociális segítők szerepe

Mit tegyek, ha feltételezett áldozattal kerültem kapcsolatba?

- Érzések, gondolatok kezelésének szakasza
- Cselekvési szakasz (segítő beszélgetés, meghallgatás, jelzés megküldése a család- és gyermekjóléti szolgálat fele, azonnali hatósági intézkedés kezdeményezése szükség esetén)
- Néhány gondolat az áldozathibáztatásról

Az óvodai és iskolai szociális segítők másik szerepe a prevenció és a témára történő érzékenyítés megvalósítása az oktatási-nevelési intézményekben

Ezt a 3. fejezetben tárgyaljuk.

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!

